

2. BÖLÜM

İKİ DİLLİLERE YÖNELİK EĞİTİMİN TEMEL KAVRAMLARI

Muhammed TUNAGÜR¹

GİRİŞ

Teknoloji; iş gücünü, ekonomik yaşamı, ticari hayatı, eğitimi, toplumların ve bireylerin yaşam tarzını ile beklentilerini değiştirerek ve yeni yönelimler yaratarak farklı arayışlara zemin hazırlamış ve bireyin yaşamını tümünden etkilemiştir. Özellikle kitle ve medya araçlarının yaygın hale gelmesi küresel bir etkileşim yaratarak bireylerarası iletişimi arttırmıştır. Küreselleşme ve iletişimin oluşturduğu bu etkileşim, aynı zamanda bireylerin birbirleri ile iletişim kurma gerekliliğini yaygınlaştırmıştır. Bu gelişmeler bireyin birden çok dil öğrenme diğer bir ifade ile çok dilli olma ihtiyacını doğurmuştur.

Her yaş grubunu ilgilendiren iki dillilik; sosyoloji, psikoloji, ekonomi, dilbilim, eğitim gibi birçok disiplinle doğrudan ilgili bir alandır. İki dilliliğin çok boyutlu ve bileşenli bu yapısı, birçok bilim dalının iki dillilik kavramı ile ilgilenmesini sağlamıştır. Günümüzde ise özellikle göçmenlerle ilgili bir kavram olarak kullanılmaktadır. Nitekim sınırların değişmesi, savaşlar ve daha iyi bir yaşam arzusu küresel boyutta bir yer değiştirme sürecini başlatmıştır. Bu doğrultuda bireyleri günümüzde iki dilliliğe sürükleyen faktörlerden biri olan göç; ekonomik, siyasal, kültürel, eğitim gibi birçok alanı etkilemiş ve ekonomik ihtiyaçlar, kişilerarası iletişim, eğitim, barınma ihtiyacı gibi durumlar karşısında bireyin ikinci dili öğrenmesini gerekli hale getirmiştir (Tekin, 2015). Göç ile başlayan bu dilsel ihtiyaç ve bireyin anadilini koruma güdüsü, bireyin yaşamında bir sorun olarak karşısına çıkmıştır. Nitekim bireyin anadilini yaşatma bilinci ve dil farkındalığına sahip olması, günümüzde hayati bir önem taşımaktadır. Anadili; bireyin toplumsal bir kimlik kazanmasında, içinde bulunduğu toplumda kendini birey olarak hissetmesinde,

¹ Arş. Gör. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

iki dillilik, biçim bilgisel etkileşim, çekinik iki dilli, çıkarmalı iki dilli, çok dillilik, dil kaybı, dil sürdürümü, dil kayması, dil değiştirme, dil edinimi, dil farkındalığı, eklemeli iki dillilik, entegrasyon, etkileşim, etnik kimlik, eşik teorisi, eylemsiz iki dilli, girişim, gizli/örtülü iki dilli, idame modeli, iki dillilik, işlevsel iki dilli, karşılaştırmalı kuram, keşfedilmemiş/ sönmüş iki dilli, kimlik, kod değiştirme, kod karıştırma, kod kopyalama, kültür, kültürel iki dillilik, kültürel kimlik, miras modeli, monitor kuramı, okul iki dilliliği, ortografik girişim, ödünçleme, öğrenme, pidgin kuramı, seçkin iki dilliler, sesbilimsel girişim, ses bilgisel etkileşim, sözcüksel etkileşim, sözdizimsel girişim, sözdizimsel etkileşim, tek dillileştirme, toplumsal kimlik, yarım dillilik ve zenginleştirici model gibi iki dillilikle ilgili kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır.

Değerlendirme Soruları

1. Eşik teorisi, miras modeli ve zenginleştirici model kavramlarını açıklayınız.
2. Edinim ve öğrenme kavramlarını iki dillik kavramıyla ilişkilendirerek yazınız.
3. Karşılaştırmalı kuram, monitor kuramı ve pidgin kuramı arasındaki benzerlik ve farkları açıklayınız.
4. Kod değiştirme, kod karıştırma, kod kopyalama kavramları arasındaki benzerlik ve farkları yazınız.

KAYNAKLAR

- Aarssen, J. S. (1996). *Relating events in two languages: Acquisition of cohesive devices by Turkish-Dutch bilingual children at school age*. Tilburg: Tilburg University Press.
- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Albayrak, T. (2020). *Almanya'da yaşayan III. Kuşak Türklerde sık kullanılan kod aktarım türleri bir söylem analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aşkın, M. (2007). Kimlik ve giydirilmiş kimlikler. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 213-220.
- Baker, C. (2001). *Foundations of bilingual education and bilingualism* (3rd ed). Clevedon England; Buffalo.
- Baker, C. (2011). *Foundations of bilingual education (5th Edition)*. Bristol, New York, Ontario: Multilingual Matters.
- Benson, C. (2013). *Çokdilli bölgelerde en etkili eğitimin tasarlanması: Çiftdilli modellerin ötesine geçmek*. T. Skutnabb Kangas, R. Phillipson, A. Mohanty, & M. Panda içinde, *Çokdilli Eğitim Yoluyla Toplumsal Adalet* (s. 114-136). Ankara: Eğitim Sen Yayınları
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46(1), 5-34.
- Bloomfield, L. (1933). *Language*. New York: H. Holt and Company
- Brisk, M. E., Harrington, M. M. (2000). *Literacy and Bilingualism: A Hand Book or All Teachers*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bruce, S. and Yearley, S. (2006). *The Sage Dictionary of Sociology*, London: Sage Publications
- Büyükkantarcioglu, N. (2003). Dil farkındalığı ve işlevsel dil kullanımı bağlamında anadilimiz: göz-

- lemeler, öneriler”. Cumhuriyetimizin 80. Yılında Türkçemiz. Ankara: Ankara Ticaret Odası ve Anadolü Çağdaş Eğitim Vakfı, 19-26.
- Cummins, J. (1979). Linguistic interdependence and the educational development of bilingual children. *Review of Educational Research*, 49, 222-51.
- Çakır, M. (2016). Çok kültürlü ortamlardaki çocuklara Türkçe öğretimi ve bireysel iki dillilik. III. *Avrupalı Türkler Anadili Eğitimi Çalıştayı bildirileri*, 67-103.
- Çapan, S. (1987). Psikodilimi ve dil edinimi. I. *Dilbilim Sempozyumu*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları. ss 26-27.
- Demircan, Ö. (2003). Öğretim dili ve anadilde eğitim. 28-29 Haziran Anadilde eğitim sempozyumu 1 (s. 77-82). Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Ergin, M. (2009). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım.
- Güzel, A. (2014). *İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi*. Ankara: Akçağ yayınları.
- Hamers, J. F. & Blanc, M. (1983). *Bilingualism et bilinguisme*. Bruxelles : Mardaga.
- Herschensohn, J. (2007). *Language Development and Age*. Cambridge University Press: Cambridge.
- Hélot, C. (2007). *Du bilinguisme en famille au plurilinguisme à l'école*. Paris : L'Harmattan
- Hoffman, C. (2014). *An Introduction to Bilingualism*. Londra: Routledge.
- İmer, K., Kocaman, A., Özsoy, S.A. (2011). *Dilbilim sözlüğü*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- İnan, K. (2020). Kuşak değişkeni açısından Kırgızistan'daki Ahıska Türklerinde iki dillilik, dil seçimi ve dil bağlılığı. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(4), 1557-1580.
- İnan, K. (2018). *Kazakistan'da yaşayan Ahıska Türklerinde Türkçe ana dili bağlılığı*. Yayımlanmamış Doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Üniversitesi. Ankara.
- Jarvis, S. ve Pavlenko, A. (2008). *Crosslinguistic Influence in Language and Cognition*. New York, NY: Routledge.
- Johanson, L. (2014). *Türkçe Dil İlişkilerinde Yapısal Etkiler*. (N. Demir. Çev.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karağaç, G. (2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*, Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Kaya, F. B., Hançer, F. B., Golynskaia, A. (2019). “İki Dillilik: Tanımı ve Türleri Üzerine Kuramsal Tartışmalar”. *International Journal of Languages' Education and Teaching* Volume 7, Issue 2, June p. 98-113.
- Kaya, İ., & Aydın, H. (2013). *Türkiye'de anadilde eğitim sorunu: Zorluklar, deneyimler ve iki dilli eğitim modeli önerileri*. İstanbul: Ukam.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Mackey, W. F. (1967). *Language Teaching Analysis*. Bloomington: Indiana University Press.
- Mackey, W. (1970). The Description of Bilingualism. J. Fishman (Ed.). *Readings in the the Sociology of Language* (ss. 554-582). The Hague, Mouton
- Mackey, W. (2001). The Bilingualism Reader. The Description of Bilingualism. L. Wei (Ed.). *The Bilingualism Reader* (ss. 22-51). Taylor & Francis e-Library.
- Mesthrie, R., et al. (2009). *Introducing sociolinguistics* (2nd ed.). UK: Edinburgh University Press
- Molali, N. (2005). *Romanya Türk Toplulukları Örneğinde İki Dillilik*. Yayımlanmamış Doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Üniversitesi. Ankara.
- Nohl, A.M. (2009). *Kültürlerarası Pedagoji*. (R. N. Somel, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Odlin, T. (2003). *Crosslinguistic influence*. In C. Doughty & M. Long (Eds.). *Handbooks of second language acquisition*. Oxford: Blackwell.
- Okur, G. (2012). *Eine Untersuchung des Code Switching Verhaltens in Deutschland lebender Personen mit türkischem Migrationshintergrund unter Berücksichtigung des Alters des Zweitspracherwerbs*. Yüksek Lisans Tezi. Stuttgart: Stuttgart Üniversitesi.
- Oladosu, M., A. (2011). *Code Mixing As A Sociolinguistic Medium In Some Selected Songs In The Nigerian Music Industry*. An Essay Degree of Bachelor. Faculty Of Arts: Ilorin.
- Paradis, J., Genesee, F. & Crago, D. (2004). Dual language development and disorders. Paul H. Bro-

- okes Press, Baltimore, s. 91-92.
- Rashen, S. (2013). *Second language acquisition: theory, applications, some conjectures*. Mexico: Cambridge University Press.
- Rivera, C. (1980). *Bilingual education tradition in the U.S.: Transition vs. maintenance models*. <https://www.researchgate.net/publication/309735548>. sayfasından erişilmiştir.
- Rolffs, S. (2009). "Yine İki Dillilik Üzerine", *Die Gaste*, <http://www.diegaste.de/gaste/diegaste-sa-yi506.html>, (Erişim Tarihi 12.06.2021).
- Romaine, S. (1989). *Bilingualism*, UK: Blackwell Publishers.
- Skutnabb-Kangas, T. (1981). *Bilingualism or not – the education of minorities*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Süverdem, F. B. ve Ertek, B. (2020). İki Dillilik ve İki Kültürlülük: Göç, Kimlik ve Aidiyet. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 6(2), 183-207.
- Şahbaz, A. (2018). *Fethiye’de yaşayan İngilizlerin Türkçe kullanımları ve Türkçeye yönelik tutumları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. Ankara.
- Tajfel, H. (1974). Social identity and intergroup behaviour. *Social Science Information*, 13, 65-93.
- Tekin, N. M. (2015). İngiltere’deki ana dili Türkçe olan öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tokdemir, A. (1997). *Dil edinimi ve yabancı dil*. Ankara: Sam.
- Weinreich, U. (1953). Languages in Contact: Finding and Problems. *Linguistic Society of America*, 30(3), 380-388.
- Wei, L. (2001). Dimensions of Bilingualism. L. Wei (Ed.). *The Bilingualism Reader* (ss. 1-21). Taylor & Francis e-Library.